

Dubravka Brezak-Stamać: *O hrvatskom jeziku i prirodi u jeziku*, AGM, Zagreb, 2019., 139 str.

U prvoj polovici 2019. godine nakladnička kuća AGM d.o.o. za izdavaštvo i usluge objavila je knjigu *O hrvatskom jeziku i prirodi u jeziku* dr. sc. Dubravke Brezak-Stamać, znanstvenice, članice Društva hrvatskih književnika i dugogodišnje profesorice u zagrebačkoj prirodoslovno-matematičkoj XV. gimnaziji.

Knjiga se konceptijski sastoji od predgovora, pet rasprava, jednoga osvrta, popisa literature i izvora. Rasprave nose ove naslove: *Gornjogradska gimnazija u Zagrebu i njezini profesori filolozi*, *Poučavanje i odgoj djevojaka u prvoj polovici XIX. stoljeća*, *Zoranićev književni perivoj*, *Frangješov Mažuranić (Frangješova studija Mažuranićev spis „Hrvati Mađarom“)*, *Matošev herbarij*, dok je *Hirc i Zagreb* naslov osvrta.

Pojedinačne tekstove u cjelinu povezuje hrvatski jezik: kako se ostvarivao u nastavi, kako su hrvatski pisci razmišljali o jeziku kao najvećoj vrijednosti jednoga naroda i njegova identiteta. Važan je motiv u većini rasprava priroda, posebice cvijeće.

Prvi tekst *Gornjogradska gimnazija u Zagrebu i njezini profesori filolozi* kulturološke je i povijesne naravi. U njemu se na temelju autoričina istraživanja u knjižnici Školskoga muzeja u Zagrebu donosi mnoštvo važnih podataka o školstvu i školskim reformama u Hrvatskoj, osnivanju Klasične gimnazije 3. lipnja 1607. godine, osnivanju Sveučilišne knjižnice, o Akademiji kao začetku Zagrebačkoga sveučilišta, o položaju materinskoga jezika i školskim izvješćima kao izvorima praćenja nastave Hrvatskoga jezika te školskim udžbenicima i gramatikama u nastavi Hrvatskoga jezika, o poznatim učenicima (npr. August Šenoa), zaslužnim osobama i znamenitim filolozima koji su pridonijeli tradiciji kontinuirane nastave Hrvatskoga jezika (primjerice Vjekoslav Babukić, Antun Mažuranić, Adolfo Veber Tkalčević, Vatroslav Jagić, Ivan Broz).

Rasprava *Poučavanje i odgoj djevojaka u prvoj polovici XIX. stoljeća*, kako je razvidno iz naslova, bavi se odgojem i obrazovanjem žena, posebice ženskim internatom koji su vodile uršulinke, a koji je osnovan početkom 18. stoljeća u Varaždinu zaslugom grofice Marije Magdalene Drašković.

Raspravama *Zoranićev književni perivoj* i *Frangješov Mažuranić* u središtu su prozne poslanice na temelju kojih se dolazi do spoznaja o odnosu pisca prema jeziku, a time i o odnosu intelektualaca Zoranićeva i Mažuranićeva doba prema jeziku.

Tekst *Hirc i Zagreb* recipijente upoznae s knjigom Dragutina Hirca *Stari Zagreb*. Iz teksta se ponajprije iščitava Hirčeva ljubav prema Zagrebu („Kada autor piše o svome djetinjstvu i odrastanju u Kamenitoj ulici, pod boltama, gdje je živio dvadeset godina sa svoje osmoro braće, tada prošlost o kojoj čitamo postaje idilično mjesto. To je pojedinačni život, svakodnevnica maloga Karleka, purgara i Zagrepčanca.“). Autorica objašnjava da je druga strana Hirčeva *Staroga Zagreba* povijesna slika davno minulih epoha. Tada se Hirc isključuje kao pisac i dionik povijesti 19. stoljeća. „Tada memoarsko i književno djelo nestaje, a zamjenjuje ga kolaž tekstova iskrojen od feljtona, citata ili komentara historiografskih tekstova, poziva se na povijesne činjenice, izreske iz novina, usmena svjedočanstva živućih potomaka važnih obitelji.“ Autorica ističe da su najljepše stranice Hirčeve knjige posvećene njegovima ocu i majci, o kojima piše vrlo toplo, intimno opisujući roditeljski dom, s puno povjerenja djeteta u siromašne ali vrijedne roditelje.

Predmet *Matoševa herbarija* njegovi su soneti *Srodnost* i *Maćuhica* te dva eseja o cvijeću u duhu tadašnje secesije. Ti su soneti i eseji na tragu originalne fascinacije prirodom i neoromantičarske zaokupljenosti filozofijom Spinozina racionalizma u tumačenju o vječnosti i obnovljivosti prirode nasuprot ljudskom životu koji je prolazan i neobnovljiv.

Knjiga je namijenjena široj čitateljskoj publici, ponajprije onima koji se zanimaju za hrvatski jezik. Svakako će dobro doći školama, odnosno učiteljima i učenicima, profesorima, studentima, filolozima, pedagogima, povjesničarima i književnim povjesničarima te svima ostalima koji nastoje obogatiti ili steći znanja o hrvatskom jeziku u školstvu, mislima hrvatskih književnika o jeziku, hrvatskoj kulturi i baštini.

Pokazatelj je istraživačkoga mara koji je rezultirao jasnim, pouzdanim i zanimljivim činjenicama o povijesti školstva, poučavanju hrvatskoga jezika kroz povijest, jeziku kao najsnažnijem obilježju identiteta, skrbi za obrazovanje građanskoga puka i općenito o građanstvu na kraju 19. stoljeća te Hrv-

tskoj kao dijelu tadašnje kulturne europske civilizacije, a iz čega proizlazi i stav prema baštini i njezinoj nemjerljivoj vrijednosti. U sve je vješto uključen odnos prema prirodi, posebice cvijeću u poeziji.

Autorične riječi iz predgovora o školi koja je posredstvom profesora oduvijek otvarala put i vidike kreativnosti i oduševljenju za novim spoznajama svojih đaka mogu se prenijeti i na ovu knjigu te reći da će ona zasigurno pobuditi interes i kreativnost javnosti kojoj je namijenjena i potaknuti nova istraživanja.

Autorica je pomno istražila relevantne izvore te ih znanstveno i kritički interpretirala. Iako je riječ o šest zasebnih tematskih cjelina, one su vrlo vješto i znalački povezane provodnim motivom koji u konačnici oblikuje osnovnu ideju knjige, a to je pokazati kako se hrvatski jezik oblikovao u nastavi i kako su ga pojedini pisci provlačili kroz svoje tekstove kao oblik otpora prema nametnutim jezicima u hrvatskoj kulturi, prosvjeti i književnosti. Odabir sastavnih dijelova knjige kojima se oblikuje njezina osnovna ideja pomno je osmišljen i profesionalno izveden.

Knjiga je pisana vrlo pregledno, sustavno i znanstveno utemeljeno, vodeći se pritom kriterijem pristupačnosti ciljnim korisnicima.

Ovom su knjigom proširene spoznaje o hrvatskom školstvu, o položaju hrvatskoga jezika i predmeta Hrvatski jezik kroz povijest, kao i o kontinuitetu otpora drugim, stranim jezicima koji su obilježili više stoljeća hrvatske kulture i književnosti. Prinos nije vidljiv samo u osvjetljavanju statusa predmeta Hrvatski jezik, nego se kroz odnos prema hrvatskomu jeziku uspješno naziru društveni, kulturni, pa i politički odnosi u promatranu razdoblju. Knjiga također donosi spoznaje o recepciji i angažmanu znamenitih hrvatskih intelektualaca u vezi s tematikom koja se obrađuje.

Stoga ova knjiga daje velik prinos razumijevanju povijesti hrvatskoga školstva i statusa materinskoga jezika kroz hrvatsku povijest. Ona na dosad neuobičajen, ali zaslugom autoričina umijeća toliko logičan način povezuje školstvo, književnost, hrvatski jezik i prirodu u jeziku.

Primljeno: 2019- 03-18

dr. sc. Marijana Horvat
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb,
Hrvatska